

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ศึกษาถึงปัญหาการให้หัวเรื่องภาษาไทยสำหรับหนังสือและเอกสารในสาขานิติศาสตร์ของบรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการในห้องสมุดกฎหมาย

ส่วนที่ 2 ศึกษาความนิยมในการเลือกใช้หัวเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์ ของบรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการในห้องสมุดกฎหมาย

ส่วนที่ 3 ศึกษาหัวเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์ที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้เองเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การกำหนดหัวเรื่องทางบรรณารักษศาสตร์

วิธีดำเนินการศึกษาในส่วนที่ 1 มีดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ บรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยทางด้านกฎหมาย ในห้องสมุดกฎหมายจำนวน 9 แห่ง ซึ่งเก็บรวบรวมเอกสารในสาขานิติศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ ได้แก่

1. สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2. สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง
3. ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ห้องสมุดกรมอัยการ
5. ห้องสมุดรัฐสภา
6. ห้องสมุดเนติบัณฑิตยสภา
7. ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
8. หอสมุดกลาง กระทรวงยุติธรรม
9. หอสมุด นรต. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

สำหรับห้องสมุดที่ไม่ได้ทำการสำรวจ 3 แห่ง (เนื่องจากการจัดทำบัตรรายการของห้องสมุดทั้ง 3 แห่งยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร) ได้แก่

1. ห้องสมุดศาลแพ่ง กระทรวงยุติธรรม
2. ห้องสมุดศาลอุทธรณ์ กระทรวงยุติธรรม
3. ห้องสมุดศาลฎีกา กระทรวงยุติธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง (ดูภาคผนวก ข. หน้า 235) เพื่อนำไปประกอบการสัมภาษณ์บรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์ในห้องสมุดแต่ละแห่ง โดยในแบบสอบถามดังกล่าวประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทั่วไปของบุคลากรผู้จัดทำบัตรรายการภาษาไทยในห้องสมุด ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ มีรายละเอียดดังนี้
  - 1.1 ระดับการศึกษา
  - 1.2 การมีพื้นความรู้ทางด้านกฎหมาย
  - 1.3 การได้รับการฝึกอบรมงานด้านการทำบัตรรายการหนังสือกฎหมาย
2. หนังสือที่ใช้เป็นคู่มือในการให้หัวเรื่องหนังสือภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์ของบรรณารักษ์
  - 2.1 หนังสือคู่มือที่ใช้เป็นหลักในการให้หัวเรื่องหนังสือภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์
  - 2.2 หนังสือคู่มือที่ใช้ประกอบการให้หัวเรื่องหนังสือภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์
3. ปัญหาที่บรรณารักษ์ประสบในการให้หัวเรื่องหนังสือภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์
4. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้หนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
  5. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้หนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
    6. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการใช้หนังสือหัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของคณะอนุกรรมการวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา
      7. หลักเกณฑ์ในการเพิ่มหัวเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์ชั้นใช้เองของบรรณารักษ์
      8. อัตราการเพิ่มหัวเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์ของห้องสมุดที่ทำการสำรวจ

9. ปัญหาในการเพิ่มเติมหัวเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์ชั้นใช้เองของบรรณารักษ์
10. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงหัวเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์ของบรรณารักษ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเพื่อประกอบการสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์บรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการภาษาไทย ในห้องสมุดที่ทำการสำรวจแต่ละแห่งด้วยตนเองทั้งหมด 9 คน (รวมตัวผู้วิจัยด้วย) โดยมีการติดต่อนัดหมายล่วงหน้า ดังนั้นจึงสามารถติดตามสัมภาษณ์บรรณารักษ์ได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แจกแจงความถี่ของข้อมูลทุกรายการ
2. จัดลำดับจำนวนห้องสมุด
3. สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของบรรณารักษ์

วิธีดำเนินการศึกษาใน ส่วนที่ 2 มีดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่กลุ่มตัวอย่างเช่นเดียวกับในส่วนที่ 1 คือ บรรณารักษ์จัดหมู่และทำบัตรรายการหนังสือภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์ในห้องสมุดกฎหมายจำนวน 9 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อสอบถามถึงหัวเรื่องภาษาไทยในสาขานิติศาสตร์ ซึ่งบรรณารักษ์พิจารณาเห็นว่าเหมาะสมและสมควรใช้เป็นหัวเรื่องได้ หัวเรื่องนี้รวบรวมและคัดเลือกมาจาก 4 แหล่งด้วยกัน คือ

1. รวบรวมและคัดเลือกจากหนังสือ หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2525 โดยคัดเลือกเฉพาะหัวเรื่องที่มีขอบเขตอยู่ในสาขานิติศาสตร์ จำนวน 301 หัวเรื่อง
2. รวบรวมและคัดเลือกจากหนังสือ หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2521 โดยคัดเลือกเฉพาะหัวเรื่องที่มีขอบเขตอยู่ในสาขานิติศาสตร์ จำนวน 303 หัวเรื่อง

3. รวบรวมและคัดเลือกจากหนังสือ หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของคณะกรรมการวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2528 โดยคัดเลือกเฉพาะหัวเรื่องที่มีขอบเขตอยู่ในสาขานิติศาสตร์ จำนวน 368 หัวเรื่อง

4. รวบรวมและคัดเลือกหัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสาขานิติศาสตร์จากบัตรเรื่องในห้องสมุดกฎหมายที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 แห่ง ดังมีรายละเอียดดังนี้

4.1	สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	จำนวน	658	หัวเรื่อง
4.2	สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง	จำนวน	270	หัวเรื่อง
4.3	ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	จำนวน	481	หัวเรื่อง
4.4	ห้องสมุดกรมอัยการ	จำนวน	120	หัวเรื่อง
4.5	ห้องสมุดรัฐสภา	จำนวน	123	หัวเรื่อง
4.6	ห้องสมุดเนติบัณฑิตยสภา	จำนวน	415	หัวเรื่อง
4.7	ห้องสมุดสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	จำนวน	139	หัวเรื่อง
4.8	หอสมุดกลาง กระทรวงยุติธรรม	จำนวน	86	หัวเรื่อง
4.9	หอสมุด นรต. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ	จำนวน	103	หัวเรื่อง

รวมเป็นหัวเรื่องทั้งหมดจำนวน 3,367 หัวเรื่อง ซึ่งหัวเรื่องที่รวบรวมมานั้นพบว่าเป็นหัวเรื่องซ้ำกันเป็นจำนวนมาก จึงได้ตัดออกไป และนำหัวเรื่องที่เหลือไปสอบถามอาจารย์ผู้สอนกฎหมายในโรงเรียนนายร้อยตำรวจ และพนักงานอัยการประจำกรมอัยการ เพื่อความถูกต้องว่าเป็นหัวเรื่องในสาขานิติศาสตร์ที่แท้จริง ในที่สุดจึงเหลือหัวเรื่องจำนวน 1,352 หัวเรื่อง

หัวเรื่องที่รวบรวมได้ทั้งหมดจำนวน 1,352 หัวเรื่องนั้น ผู้วิจัยได้นำมาสร้างแบบสอบถามโดยวิธีการ ดังนี้

1. รวบรวมและคัดเลือกหัวเรื่องที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน แต่ใช้คำ หรือวลีตลอดจนเครื่องหมายต่างกัน มารวมไว้ด้วยกันเป็นข้อ ๆ ดังตัวอย่าง

- 1.1 (ก) ขบวนการยุติธรรม
- (ข) กระบวนการยุติธรรม
- 1.2 (ก) กฎหมาย-อาชีพ
- (ข) กฎหมาย,อาชีพ

2. นำหัวเรื่องที่จัดกลุ่มแล้ว ตามข้อ 1 และหัวเรื่องที่เหลือจากการจัดกลุ่มมาจัดทำแบบสอบถาม เพื่อสอบถามความนิยมในการเลือกใช้หัวเรื่องของบรรณารักษ์ ได้หัวเรื่องจำนวน 1,020 กรณี โดยจัดเรียงหัวเรื่องตามลำดับอักษร จาก ก-ฮ และจัดทำตารางเพื่อสอบถามความคิดเห็นว่าหัวเรื่องดังกล่าวเหมาะสมที่จะใช้เป็นหัวเรื่องหรือไม่ ซึ่งถ้าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าไม่เหมาะสม ก็ให้พิจารณาเสนอหัวเรื่องใหม่ให้ด้วยตามตัวอย่าง ดังนี้

หัวเรื่อง	ความเหมาะสมที่จะเป็นหัวเรื่อง		ถ้าไม่เหมาะสม ควรใช้คำว่า
	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
1. กฎหมายพาณิชย์			
2. (ก) กฎหมายแพ่งและพาณิชย์-นินยกรรม (ข) นินยกรรม			
3. (ก) กฎหมายอาญา (ข) อาญา-กฎหมาย			
4. กฎอัยการศึก			
5. (ก) การชักถามค้าน (ข) การถามค้าน			

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกบรรณารักษ์จำนวน 8 คนด้วยตนเอง โดยได้อธิบายและชี้แจงความมุ่งหมาย และวิธีตอบแบบสอบถามแก่บรรณารักษ์ และให้เวลาในการตอบแบบสอบถามเป็นเวลา 1 เดือน ผู้วิจัยนัดเวลาที่จะไปรับแบบสอบถามคืน และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาครบตามจำนวน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. แจกแจงความถี่ของข้อมูลทุกรายการ
2. นับจำนวนของข้อมูลที่ได้อาทุกรายการและคำนวณหาค่าร้อยละ
3. สรุปลักษณะของหัวเรื่องที่บรรณารักษ์นิยมเลือกใช้

วิธีดำเนินการศึกษาในส่วนที่ 3 มีดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักเกณฑ์การกำหนดหัวเรื่องทางบรรณารักษศาสตร์จากหนังสือ หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย พิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2525 และจากเอกสารประกอบคำบรรยายเรื่อง "การวิเคราะห์และการกำหนดหัวเรื่อง" ของ อัมพร ทีชะระ (2529)
2. ศึกษาหัวเรื่องจากหนังสือ หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย โดยสังเกตวิธีการให้หัวเรื่องและรายละเอียดอื่น ๆ ได้แก่ การใช้หัวเรื่องที่เป็นศัพท์เทคนิค การกลับลำดับคำ การใช้หัวเรื่องย่อย การใช้เครื่องหมายวงเล็บเพื่ออธิบายหัวเรื่อง
3. สรุปเป็นหลักเกณฑ์การกำหนดหัวเรื่อง เพื่อนำไปวิเคราะห์หัวเรื่องที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้เอง ดังนี้
  - 3.1 เป็นหัวเรื่องที่คนทั่วไปรู้จักแพร่หลาย
  - 3.2 เป็นหัวเรื่องที่มีความหมายใกล้เคียงกับเรื่องที่ต้องการแสดงออกมากที่สุด ซึ่งอาจจะทำให้หัวเรื่องมีความเฉพาะเจาะจงลงไปด้วยการแบ่งเป็นหัวเรื่องย่อย โดยใช้เครื่องหมายติงศาคันระหว่างหัวเรื่องใหญ่กับหัวเรื่องย่อย
  - 3.3 เป็นศัพท์เฉพาะทางด้านนิติศาสตร์ ซึ่งควรจะใช้หัวเรื่องเฉพาะได้เลย เพราะการกลับลำดับคำ การเปลี่ยนถ้อยคำ การตัดทอนหรือเพิ่มเติมคำ อาจทำให้ความหมายของหัวเรื่องผิดไปจากเดิม ซึ่งการพิจารณาว่าหัวเรื่องใดเป็นศัพท์เฉพาะ หรือพิจารณาว่าศัพท์เฉพาะนั้นใช้ถูกต้องหรือไม่อย่างไร ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ดังนี้
    - 1) การสอบถามจากผู้มีความรู้ทางด้านกฎหมาย ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนวิชากฎหมายในโรงเรียนนายร้อยตำรวจ และพนักงานอัยการ ประจำกรมอัยการ

2) การศึกษาจากหนังสือต่าง ๆ ได้แก่

ก. หนังสือประมวลกฎหมายต่าง ๆ คือ ประมวลกฎหมายอาญา
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่ง

ข. หนังสือประมวลบทวิเคราะห์และอธิบายศัพท์กฎหมาย ของ
อุทัย หิรัญโต

ค. หนังสือประมวลศัพท์กฎหมายไทย ของ อุทัย ศุภนิตย์

ง. หนังสือ พจนานุกรมศัพท์และสำนวนกฎหมาย ไทย-อังกฤษ ของ
ธง สິงธรรม

จ. หนังสือ พจนานุกรมกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ของ พระวรภักดิ์
พิบูลย์

3.4 เป็นหัวเรื่องที่มีความถูกต้องในด้านลักษณะทางภาษาของหัวเรื่อง (ดูหน้า 18
บทที่ 2 หัวข้อลักษณะทางภาษาของหัวเรื่องประกอบ) ซึ่ง ได้แก่

1) คำนามที่เป็นคำเดียว

2) คำนามสองคำขึ้นไปเชื่อมด้วย "กับ , และ" โดยพิจารณาว่าถ้า
เนื้อเรื่องของหนังสือเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กัน ก็ใช้คำว่า "และ" เชื่อม แต่ถ้าเนื้อเรื่องตรงกันข้าม
กัน ก็ใช้คำว่า "กับ" เชื่อม

3) กลุ่มคำ ซึ่งประกอบด้วยคำหลายคำ เรียงเรียงเป็นข้อความที่ได้ใจความ

4) กลุ่มคำที่มีการกลับลำดับคำ เพื่อหลีกเลี่ยงคำที่ซ้ำ ๆ กันไม่ให้มาเรียง
อยู่ด้วยกันมากนักเป็นการเสียเวลาค้นหาบัตร จึงใช้วิธีกลับลำดับคำโดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่น

5) หัวเรื่องที่มีคำอธิบายประกอบอยู่ในเครื่องหมายวงเล็บ

3.5 การใช้หรือไม่ใช้ "การ" นำหน้านั้นไม่มีหลักเกณฑ์ทางบรรณารักษศาสตร์
กำหนดไว้ในหนังสือคู่มือการให้หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยเล่มใด ๆ ทั้งสิ้น หรือแม้แต่หนังสือ
เกี่ยวกับหัวเรื่องเล่มอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการ ดังนี้

1) ศึกษาวิธีใช้ "การ" จากหนังสือ หลักภาษาไทยของ พระยา
อุปกิตศิลปสาร (2522: 76) ซึ่งอธิบายไว้ว่า " คำ "การ" และ "ความ" ที่นำหน้านั้นมีที่ใช้
ต่างกัน คือ ถ้านำหน้าคำกริยามักใช้ "การ" แต่ถ้าคำกริยาที่มีความว่า มี เป็น เกิด ดับ เจริญ

เลื่อม หรือกริยาที่เกี่ยวกับจิตใจ มักใช้ "ความ" นำหน้า เช่น ความมี ความเป็น ความเกิด ความตาย ความดี ความรัก เป็นต้น"

2) ศึกษางานวิจัย ของอุบลวรรณ ปิติพัฒนะ โฆษิต (2518: 133-134) ซึ่งได้สรุปหลักการใช้ "การ" ไว้ ดังนี้

ก. ใช้ "การ" เดิมหน้าคำที่จะทำให้ความหมายของคำนั้นชัดเจนขึ้น หรือกว้างขึ้น

ข. หากใช้ "การ" แล้วไม่ได้ทำให้ความหมายของคำเพิ่มเติมขึ้นก็ ควรจะตัด "การ" ทิ้งได้

ค. ใช้ "การ" นำหน้าคำที่เห็นว่าได้ใช้ติดกันจนเป็นความเคยชินแล้ว

3) ศึกษาและสังเกตการใช้และไม่ใช้ "การ" จากหัวเรื่องในหนังสือ หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย

4) สรุปหลักเกณฑ์การใช้หรือไม่ใช้ "การ" ได้ ดังนี้

ก. ใช้ "การ" นำหน้าคำกริยาเพื่อทำให้เป็นคำนามประเภทอาการนาม เช่น การบิน การทำสวน การศึกษา เป็นต้น

ข. คำใดที่ใช้ "การ" แล้ว ไม่ได้ทำให้ความหมายของคำเพิ่มเติมขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไป ก็สามารถละ "การ" ได้ เช่น แข่งม้า ชนไก่ แกะสลัก เป็นต้น

ค. ในกรณีที่ใช้ "การ" แล้ว ทำให้คำนั้นมีความหมายชัดเจนขึ้น กว้างขึ้นหรือเป็นกระบวนการ ขั้นตอนในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็ต้องใช้ "การ" นำเช่น การทหาร การแพทย์แผนโบราณ การฟ้อง เป็นต้น

ง. คำใดที่ใช้ "การ" จนติดกับคำนั้นไปแล้ว จนกลายเป็นความเคยชิน และคุ้นเคยของผู้ใช้ ก็ควรใช้ "การ" นำหน้า เช่น การจลาจล การกุศล การคำนวณ เป็นต้น

3.6 ในกรณีที่หัวเรื่องที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้เอง (ซึ่งไม่ใช่ศัพท์เทคนิคในสาขานิติศาสตร์) มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกับหัวเรื่องที่ปรากฏอยู่ในหนังสือ หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย แต่ใช้ถ้อยคำไม่เหมือนกัน จะยึดถือหัวเรื่องของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยเป็นหลัก เนื่องจากหนังสือหัวเรื่องดังกล่าวได้รับการพิจารณาถ้อยแถลงในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีความรู้ทางด้าน

บรรณารักษศาสตร์และมีประสบการณ์ในการให้ตัวเรื่องภาษาไทย

3.7 พิจารณาตัวเรื่องที่บรรณารักษ์กำหนดขึ้นใช้เองเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การกำหนดตัวเรื่องทางบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งได้สรุปไว้แล้ว